

Paulina Ratkowska

(17 January 1935 – 27 January 2013)

I first met Paulina Ratkowska at a doctoral seminar led by historian Professor Aleksander Gieysztor in the late 1960s. The seminar, held more or less monthly at the University of Warsaw's Institute of History, gathered not only historians of the Middle Ages, pupils of Professor Gieysztor, but also scholars of Antiquity and art historians specializing in the medieval period as well as archaeologists, in particular those who collaborated with him on the Board for Research on the Beginnings of the Polish State. Among the participants was Paulina Ratkowska – student of Professor Michał Walicki, who supervised her writing and defence of her 1960 MA thesis on the iconography of the relief *Descent from the Cross* from the collection of the National Museum in Warsaw. The two scholars – Michał Walicki (1904–66) and Aleksander Gieysztor (1916–99) – were tied through academic collaboration and friendship.¹ Paulina Ratkowska, who conducted research on medieval art, regularly participated in the seminar, and even more so after the death of her tutor, Professor Walicki. She often presented papers on the objects she investigated.

Paulina Ratkowska was born on 17 January 1935 in Rostov-on-Don as the daughter of Teodor, conductor at the State Dramatic Theatre and Klaudia Somov, actress. After the war, Teodor Ratkowski became the director of the Central Artistic Ensemble of the Polish Army. Paulina had half-siblings from her father's second marriage and maintained close contacts with her half-sister until the latter's premature death. Difficult wartime conditions left a mark on her health, which forced her to finish secondary school in the sanatorium in Dziekanów Leśny in 1953. Considering her ethereal personality, inseparably linked to the National Museum in Warsaw, one might be surprised to discover that her first choice of studies after her final secondary school exams in 1953 was at the Faculty of Mathematics and Physics of the University of Warsaw. She transferred to art history the following year. She graduated in 1959 but only obtained her diploma on 5 April 1960, a result of her perfectionism when writing her MA thesis.

She began her work at the National Museum in Warsaw, in the Gallery of Foreign Art, in January 1960. Throughout more than four decades of work in this institution, she went through the successive ranks of the museum employee: beginning with the post of junior assistant (from 1960), through assistant (from 1966), senior assistant (from 1 August 1967), adjunct (from 1 August 1971) to curator (from 1 August 1985). Reaching retirement age, she was employed half-time in 1995, and in 2002, on ¼ time basis, finally withdrawing from work after a few months. She devoted her entire professional life to the National Museum in Warsaw, most of that time at the Collection of Medieval Art. She was usually to be found in the storeroom – the study gallery. For many years, she collaborated with Assistant Professor (Pl. *docent*) and then

¹ Michał Walicki was closely related through his Mother, Maria, née Manteuffel, with historian Tadeusz Manteuffel (1901–70), who was a close collaborator of Aleksander Gieysztor. During the war, all three worked at the Bureau for Information and Propaganda of the Headquarters of the Home Army (AK). Aleksander Gieysztor additionally studied art history and, like Michał Walicki, was a student of Professor Zygmunt Batowski.

Professor Tadeusz Dobrzeniecki (1914–99),² whom she first met during her university studies, and who was also one of Michał Walicki's students. Paulina Ratkowska tended to Professor Dobrzeniecki until the final days of his illness, and after his death in 1999, she distributed his large library to libraries and scholars of the Middle Ages. She was also author of profiles and editor of bibliographies of Professor Dobrzeniecki's works.³

During the many years of work at the National Museum in Warsaw, her professional duties involved almost all tasks related to the Gallery of Medieval Art, including the preparation of the collection's catalogue, instructing museum guides, drawing up bibliographies of objects, and in particular, research on individual objects, which resulted in numerous publications. When needed, she also toured the gallery with guests and students. While genuinely immersed in scientific work, she sometimes came across as "absent-minded," but nevertheless easily communicated with visitors. I would like to recall one instance – an encounter with the students of the second year of History at the University of Warsaw, being part of the course in auxiliary sciences of medieval history in which I participated in the 1970s. I remember these sessions as captivating and skilfully conducted. Discussing the most interesting objects, Ms Ratkowska explained their profound symbolical meanings and pointed out elements of daily life of the past captured in religious depictions.

Paulina Ratkowska's publication list is exceptionally long, which is even more impressive when considering an author whose research was not concluded with an academic degree. It includes around 70 works published in scientific journals: *Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie* and *Bulletin du Musée National de Varsovie*, *Biuletyn Historii Sztuki*, as well as *Studia Źródłoznawcze*. Commentationes, not to mention collective works, including commemorative publications. She also wrote popular-scientific papers published in such journals as *Inspiracje*. *Pismo Społeczno-Kulturalne* or *Prace Pienińskie*, as well as reviews in *Nowe Książki*. The variety of her research subjects is impressive, as well as her great erudition which allowed her to easily switch between various art genres: panel and miniature painting, architectural sculpture and altarpieces or free-standing wood and ivory sculpture. In her art history papers, she tended to refer to numerous historical sources, locating works in discussion within a broad cultural context. Her scientific interests encompassed early Christian and Byzantine art, as well as early Middle Ages, Romanesque art or the art of the late Middle Ages – 14th and 15th centuries – which has the most representation in the NMW's medieval gallery.

Following in the footsteps of her scientific mentors, Tadeusz Dobrzeniecki and Jan Białostocki, she was guided by two methodological paths: of stylistic-formal research and iconographic and iconological identification. She made a significant contribution to the advancement of knowledge on the imagery of medieval art and culture.

The first methodological perspective – stylistic-formal or genetic-formal – is represented in the following papers: *The iconography of the deposition without St. John* (1964), *An East Christian Diptych with the Heortological Cycle* (1965), "Inluminatio a pura sapientia". *Uwagi o miniaturze MS 197 w Bibliothèque Municipale w Valenciennes* [*Inluminatio a pura sapientia*. Remarks on the miniature MS 197 in the Bibliothèque Municipale in Valenciennes] (1968), *Śmierć Aude'y*.

² Paulina Ratkowska, Barbara Dąb-Kalinowska, "Tadeusz Dobrzeniecki (7 February 1914 – 2 August 1999)," *Bulletin du Musée National de Varsovie*, Ann. 40 (1999), pp. 189–93.

³ Apart from the cited one, see also Paulina Ratkowska, "Tadeusz Dobrzeniecki (1914–1999): Obituary," *Acta Historiae Artium*, Ann. 42 (2001), pp. 315–16; "Bibliografia prac doc. dra Tadeusza Dobrzenieckiego," *Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie*, Ann. 36 (1992), pp. 423–26.

Przyczynek do badań nad pewnym wątkiem literackim w ikonografii świeckiej XIV wieku [Death of Aude. A contribution to research on a certain literary motif in secular iconography of the 14th century] (1972), *Zabójstwo Cezara. Uwagi o miniaturze Cod. Jenesis Bose q.6* [Assassination of Caesar. Remarks on the miniature Cod. Jenesis Bose q.6] (1973), *Sokrates i Platon. Uwagi o ikonografii tematu Magister cum discipulo w sztuce XII–XIII w.* [Socrates and Plato. Remarks on the iconography of the subject *Magister cum discipulo* in art of the 12th–13th centuries] (1974), *Orozjusz w rysunku saskim z końca XII wieku* [Orosius in Saxon drawing of the late 12th century] (1990), *Przedstawienie Słońca w berlińskim rękopisie “Antiquitates Judaicae” z XII w.* [The depiction of the Sun in the Berlin manuscript *Antiquitates Judaicae* of the 12th century] (1991), *Atlanci chrześcijańscy w sztuce romańskiej* [Christian Atlantes in Romanesque art] (1992), *Devant le tribunal romain. Un panneau du polyptique de Grudziądz* [Before the Roman tribunal. A scene from the Polyptych from Grudziądz] (1992), *Signum Leonis, Signum Arietis. Relief z Tuluzy – dzieło sztuki na szlaku pielgrzymkowym do Composteli* [Signum Leonis, Signum Arietis. Relief from Toulouse – a work of art on the pilgrim’s way to Compostela] (1992), *Kwaterna „Złotych tablic” z Lüneburga z około roku 1420. Trzy przedstawienia tematu „Ecce Homo” na tle zmieniających się średniowiecznych poglądów na jestestwo Chrystusa* [A scene from the Golden Panel from Lüneburg of c. 1420. Three depictions of the subject of *Ecce Homo* in the context of changing medieval views on the nature of Christ] (1996), *Ważenie dusz na trzech kapitelach francuskich XII wieku* [The weighing of the souls on three 12th-century French capitals] (1997), *“Intelligens diabolus se per Christum spolia amissurum [...]”. Christ before Pilate. The Panel of the Toruń Polyptych* (2000), *Fundendo lacrimas. O jednej z postaci na kolumnach strzelneńskich* [Fundendo lacrimas. On one of the figures from the columns from Strzelno] (2005). Paulina Ratkowska traced in old art rare threads, specific motifs and unique takes – always pointing out their relationships with theology, worship and devotion of the era or with the medieval reception of ancient culture. In that, she was a genuine spiritual heir of Max Dvořák, Charles de Tolnay, Erwin Panofsky, Jan Białostocki. Her research and discoveries stemmed from art history understood, in the reference to Wilhelm Dilthey’s hermeneutics, as the history of ideas appearing in culture in long-lasting sequences – as a grand, uninterrupted stream of mental and artistic development. She was convinced of the legitimacy of the paradigm of history (and art history) as a coherent whole, of the concept of the “Great Duration,” of the purposefulness of the sequence of history subjected to the agency of the higher instance (hypostasized Religion and Faith, History or humanistic Culture).

The idea of development and changes of style and stylistics, subjected to the higher logic of History (again, hypostasized), also guided her in her formal-genetic research. Here she eagerly linked changes and variations of stylistic forms and artistic formulas to the intellectual and spiritual changes in the given period, in accordance with the principles of Dvořák’s *Kunstgeschichte als Geistesgeschichte* and Panofsky’s iconology. Examples of such works are plenty: *The Remains of an Altarpiece with the Legend of St John the Baptist: An Unpublished Work of the Franco-Gothic Style in the National Museum in Warsaw* (1970), *Skrzydła kwadryptyku z legendą św. Jana Chrzciciela. Nieznany zabytek stylu franko-gotyckiego w Muzeum Narodowym w Warszawie* [Wings of the quadriptych with the legend of St John the Baptist. An unknown artefact in the Franco-Gothic style in the National Museum in Warsaw] (1971), *Trois chapiteaux romans au Musée National de Varsovie* [Three Romanesque capitals in the National Museum in Warsaw] (1972), *A Wooden Relief of the XIVth Century with the Royal Feast and “Navarre-France” Coat of Arms* (1975), *Two Capitals from the Collection of Mediaeval Art of National Museum in Warsaw* (1976), *Un chapiteau byzantin dans les collections du Musée National de Varsovie* [A Byzantine capital from the collections of the National Museum in Warsaw] (1986), *Un volet de diptique*

inconnu du XIVe siècle au Musée National de Varsovie [The wing of an unidentified 14th-century diptych in the National Museum in Warsaw] (1983), *An Alabaster Group of the Resurrection in the National Museum in Warsaw* (1989), *La sculpture gothique française en bois dans les collections du Musée National de Varsovie* [French Gothic wooden sculpture in the collections of the National Museum in Warsaw] (1994), *Drewniana rzeźba Marii z Dzieciątkiem w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie. Odblask sztuki Tilmana Riemenschneidera* [The wooden statue of Virgin and Child in the collection of the National Museum in Warsaw. A reflection of art of Tilman Riemenschneider] (2000), *Późnogotycka rzeźba ze Spisza w warszawskim Muzeum Narodowym* [Late Gothic sculpture from Spiš in the National Museum in Warsaw] (2003), *“Ut quid perditio haec?” Ivory relief Christ in the House of Simon* (2009).

Ratkowska introduced iconographic complexities of religious painting and sculpture and stylistic questions to a broader public in a very accessible manner in her numerous popularizing texts. Her research and popularization of knowledge were greatly supported by her consummate knowledge of foreign languages. She translated extensively and published articles both in English and French.⁴

Paulina Ratkowska's personality could undoubtedly be described as unique. Her focus was on the past, not only by reason of her interest in the temporally distant Middle Ages – she cultivated the memory of the great scholars whom she had a chance to meet and work with: Michał Walicki, Tadeusz Dobrzeński, Jan Białostocki, Aleksander Gieysztor, Ihor Ševcenko. She was faithful in friendship and professional contacts, especially with those she had known in her youth.⁵ She spent her final years in the nursing home “Kombatant” in Warsaw, at 125 Sternicza Street. She died on 27 January 2013 and was buried in her father's grave at the Military Cemetery at Powązki in Warsaw.

Maria Koczerska and Antoni Ziemia

Translated by Karolina Koriat

⁴ See Literature by Paulina Ratkowska at the end of this article.

⁵ See, e.g., the profile of Józefina Smoleńska, a NMW employee who had died prematurely – Paulina Ratkowska, “Józefina Smoleńska 1939–1980,” *Biuletyn Historii Sztuki*, Ann. 45, no. 2 (1983), p. 229.

Publikacje Pauliny Ratkowskiej

Literature by Paulina Ratkowska

Przewodniki

Guides

- The mediaeval art. Guidebook. National Museum in Warsaw* [written and transl. by Paulina Ratkowska], Warsaw 1977.
- Sztuka średniowieczna. Przewodnik. Muzeum Narodowe w Warszawie* [napisany przez Paulinę Ratkowską], Warszawa 1977.
- Galeria Sztuki Średniowiecznej. Przewodnik. Muzeum Narodowe w Warszawie* [oprac. Paulina Ratkowska], Warszawa 1976.
- Muzeum Narodowe w Warszawie Przewodnik po galeriach i zbiorach studyjnych*, red. Katarzyna Murawska-Muthesius, Dorota Folga-Januszewska, Warszawa 1998, s. 96, 97, 98, 99, 100, 101, 106, 107, 112.
- National Museum in Warsaw. Guide. Galleries and study collections*, ed. by Dorota Folga-Januszewska, Katarzyna Murawska-Muthesius, Warsaw 2001, s. 100, 101, 102, 104, 105, 110, 111, 116.

Maszynopisy do użytku wewnętrznego

Manuscripts for the Museum's internal purposes

- Galeria Sztuki Średniowiecznej. Sztuka gotycka. Muzeum Narodowe w Warszawie* [1970]. [maszynopis do użytku wewnętrznego w wersji językowej: polska, angielska, rosyjska]
- Przewodnik po Galerii Sztuki Średniowiecznej*, Warszawa 1992 [maszynopis].

Artykuły w czasopismach

Articles in journals

- The iconography of the deposition without St. John*, „Journal of the Warburg and Courtauld Institutes” 1964, vol. 27, s. 312–317.
- Recent Polish excavations in Sudan*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1964, R. 5, n° 1, s. 17–24.
- An East Christian Diptych with the Heortological Cycle*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1965, R. 6, n° 4, s. 92–115.
- „*Inluminatio a pura sapientia*”. Uwagi o miniaturze MS 197 w *Bibliothèque Municipale w Valenciennes*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1968, R. 30, nr 3, s. 337–345.
- Ikona „Wątpienia Tomaszowego” w Muzeum Narodowym w Warszawie*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1969, R. 31, nr 2, s. 139–150.
- Kwatera Nawiedzenia z Sienna*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1970, R. 32, nr 2, s. 145–154.
- The Remains of an Altarpiece with the Legend of St John the Baptist: An Unpublished Work of the Franco-Gothic Style in the National Museum in Warsaw*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1970, R. 11, n° 1, s. 1–18.
- Skrzydła kwadryptyku z legendą św. Jana Chrzciciela. Nieznany zabytek stylu franko-gotyckiego w Muzeum Narodowym w Warszawie*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie” 1971, R. 15, 1, s. 313–348.
- Śmierć Aude’y. Przyczynek do badań nad pewnym wątkiem literackim w ikonografii świeckiej XIV wieku*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1972, R. 34, nr 3/4, s. 235–251.
- Trois chapiteaux romans au Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1972, R. 13, n° 2–3, s. 35–53.
- Sztuka średniowieczna w Muzeum Narodowym. [Galeria Sztuki Średniowiecznej]*, „Przegląd Artystyczny” 1973, nr 5, s. 3–12.

- Zabójstwo Cezara. Uwagi o miniaturze Cod. Jenesis Bose q.6*, „Studia źródłoznawcze” 1973, t. 18, s. 45–66.
- Le feuillet de diptyque à decor de roses au Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1974, R. 15, n° 1–2, s. 21–27.
- Sokrates i Platon. Uwagi o ikonografii tematu Magister cum discipulo w sztuce XII–XIII w.*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1974, R. 36, nr 2, s. 103–121.
- A Wooden Relief of the XIVth Century with the Royal Feast and „Navarre-France” Coat of Arms*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1975, R. 16, n° 3, s. 69–83.
- Boecjusz in bivio. Uwagi o kilku miniaturach romańskich z De Consolatione Philosophiae*, „Studia źródłoznawcze” 1976, t. 21, s. 45–62.
- Two Capitals from the Collection of Mediaeval Art of National Museum in Warsaw*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1976, R. 17, n° 3, s. 69–76.
- Un petit autel du groupe des Diptyques de la Passion au Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1976, R. 17, n° 3, s. 77–82.
- Trois fragments de sculptures romanes au Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1979, XX, n° 1, s. 1–15.
- Ołtarze średniowieczne*, „Myśl społeczna” 1980, R. 16, nr 29, s. 8–9.
- Sztuka średniowieczna*, „Myśl społeczna” 1980, R. 16, nr 28, s. 4.
- Józefina Smoleńska 1939–1980*, „Biuletyn Historii Sztuki” 1983, R. 45, nr 2, s. 229.
- Un volet de diptique inconnu du XIVe siècle au Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1983, R. 24, n° 1, s. 7–15.
- Un chapiteau roman au Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1985, R. 26, n° 1, s. 18–27.
- Ikony w Muzeum Narodowym. [Wystawa w Warszawie]*, „Polityka” 1986, nr 50, s. 8.
- Un chapiteau byzantin dans les collections du Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1986, R. 27, n° 2–4, s. 89–94.
- A propos du Banquet Royal. Lettre à Redaction*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1989, R. 30, n° 1–2, s. 40–43.
- An Alabaster Group of the Resurrection in the National Museum in Warsaw*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1989, R. 30, n° 3, s. 74–83.
- Orocznik w rysunku saskim z końca XII wieku*, „Studia źródłoznawcze” 1990, t. 31, s. 1–23.
- Po śmierci Jana Białostockiego: wspomnienia i nekrologi*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie” 1991, R. 35, s. 77–79.
- Atlanci chrześcijańscy w sztuce romańskiej*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie” 1992, R. 36, s. 89–104.
- Bibliografia prac doc. dra Tadeusza Dobrzeńskiego*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie” 1992, R. 36, s. 423–426.
- Devant le tribunal romain. Un panneau du polyptique de Grudziądz*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1992, R. 33, n° 1–2, s. 12–20.
- Signum Leonis, Signum Arietis. Relief z Tuluzi – dzieło sztuki na szlaku pielgrzymkowym do Composteli*, „Sprawozdania Wydziału Nauk o Sztuce Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk” 1992, nr 110, s. 128–140.
- La sculpture gothique française en bois dans les collections du Musée National de Varsovie*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1994, R. 25, n° 1–4, s. 20–30.
- Einige Bemerkungen zur „Grablegung” Caravaggios*, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1996, R. 37, n° 3–4, s. 173–180.
- Matka Boska Skępska – Dziewczynka z Nazaretu*, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1997, nr 2, s. 39–40.
- Maria z grupy Koronacji Marii (Śląsk, ok. 1340–50)*, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1998, nr 6, s. 16.
- Dzieciątka uczące się chodzić. Kwatera Poliptyku Maryjnego z XV wieku w Muzeum Narodowym w Warszawie*, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1999, nr 8, s. 47.
- Gotycki obraz tablicowy „Pieta z donatorem” w Muzeum Narodowym w Warszawie. Pamięci Tadeusza Dobrzeńskiego*, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1999, nr 7, s. 13.
- Majestas Domini. Okładzina księgi w kości rzeźbiona*, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1999, nr 1, s. 46.

- „Omdlenie Matki Boskiej” w retabulum z Pruszcza. Pamięci Profesora Aleksandra Gieysztora, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1999, nr 2, s. 5.
- Politykt Toruński, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1999, nr 5, s. 5.
- Tadeusz Dobrzeński 7 February 1913 – 2 August 1999, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 1999, R. 40, n° 2–4, s. 189–193.
- Warcab z przedstawieniem św. Marka w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie, „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 1999, nr 4, s. 15.
- Drewniana rzeźba Marii z Dzieciątkiem w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie. Odblask sztuki Tilmana Riemenschneidera, „Ochrona Zabytków” 2000, 53, 2(209), s. 134–141.
- „Intelligens diabolus se per Christum spolia amissurum [...]”. Christ before Pilate. The Panel of the Toruń Polyptych, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 2000, R. 41, n° 1–4, s. 36–46.
- „Ostatnia Wieczerza” na dyptyku bizantyjskim z XII w., „Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne” 2000, nr 1/3, s. 40.
- Tadeusz Dobrzeński (1914–1999). Obituary, „Acta Historiae Artium” 2001, t. 42, s. 315–316.
- Tadeusz Dobrzeński, Jasnogórski obraz Matki Boskiej Studium ikonograficzne, [referat], oprac. Paulina Ratkowska, „Studia Claromontana” 2002, t. 20, s. 19–44.
- Późnogotycka rzeźba ze Spisza w warszawskim Muzeum Narodowym, „Prace Pienińskie” 2003, t. 13, s. 73–78.
- Walka św. Jerzego ze smakiem na kwaterze późnogotyckiej z terenu Spisza, „Prace Pienińskie” 2004, t. 14, s. 97–103.
- Święty Marcin – pocieszyciel ubogich, „Prace Pienińskie” 2005, t. 15, s. 99–108.
- „Ut quid perditio haec?” Ivory relief Christ in the House of Simon, „Bulletin du Musée National de Varsovie” 2009, R. 42 [właśc. 43] / N.S.I, n° 1–4, s. 14–24.

Artykuły w pracach zbiorowych

Articles in collective works

- Przedstawienie Słońca w berlińskim rękopisie „Antiquitates Judaicae” z XII w. [w:] Kultura średniowieczna i staropolska. Studia ofiarowane Aleksandrowi Gieysztorowi w pięćdziesięciolecie pracy naukowej [kom. red. Danuta Gawinowa et al.], Warszawa 1991, s. 315–324.
- Kwaterna „Złotych tablic” z Lüneburga z około roku 1420. Trzy przedstawienia tematu „Ecce Homo” na tle zmieniających się średniowiecznych poglądów na jestestwo Chrystusa [w:] Sztuka około 1400. Materiały Sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Poznań, listopad 1995, Warszawa 1996, s. 235–247.
- Ważenie dusz na trzech kapitelach francuskich XII wieku [w:] Ars sine scientia nihil est. Księga ofiarowana profesorowi Zygmuntowi Świechowskiemu, Warszawa 1997, s. 229–234.
- Fundendo lacrimas. O jednej z postaci na kolumnach strzelneńskich [w:] Mowa i moc obrazów, [red. Waldemar Baraniewski et al.], Warszawa 2005, s. 101–105.
- „De saltatoribus” [w:] Arma virumque cano. Profesorowi Zdzisławowi Żygulskiemu jun. w osiemdziesięciolecie urodzin, Kraków 2006, s. 137–142.

Recenzje – polemiki – wywiady

Reviews – polemics – interviews

- Katedra Gnieźnieńska. T.1–2, Poznań 1970, 1968, [recenzja], „Nowe Książki” 1970, nr 22, s. 1389–1391 [sic].
- Folia Historiae Artium T. 6/7: 1971, [recenzja], „Nowe Książki” 1972, nr 15, s. 19–21.
- Dzieje sztuki polskiej. T.1. Sztuka polska przedromańska i romańska do schyłku XIII wieku. Warszawa 1971, [recenzja], „Nowe Książki” 1972, nr 18, s. 37–40.
- Ikono-class An Iconographic Classification System, H. Van de Waal, Amsterdam – London 1974, [recenzja], „Biuletyn Historii Sztuki” 1976, nr 2, s. 159–160.
- Manuscripts enluminés d’origine italienne I. VIe–VIIe siècle, par Fr. Avril et Y. Załuska, Bibliothèque nationale, Paris 1980, s. IX–XV, 1–37 tekst, 89–101, indeksy, plansze barwne A–H, plansze czarno-białe I–LVI, [recenzja], „Biuletyn Historii Sztuki” 1981, R. 43, nr 1, s. 89–94.

From Mediaeval to Renaissance? Chaucer's position on „Past Gentility”, A. J. Minnis, „*Proceedings of the British Academy*”, vol. 72 (1986), Oxford 1987, s. 206–245, [recenzja], „*Studia Źródłoznawcze*” 1993, 34, s. 101–103.
Dominuje Ukrzyżowanie. Rozmowa z Pauliną Ratkowską, kustoszem Galerii Sztuki Średniowiecznej Muzeum Narodowego w Warszawie, [rozmawiała Zofia Zdrojewska], „*Inspiracje. Pismo społeczno-kulturalne*” 1997, nr 2, s. 21–24.

Tłumaczenia

| Translations

Tadeusz Dobrzeński, *Debilitatio Christi. A contribution to the iconography of Christ in distress*, „*Bulletin du Musée National de Varsovie*” 1967, R. 8, n° 4, s. 93–111 (translated by Paulina Ratkowska).
 Tadeusz Dobrzeński, *Gotycki obraz z Olbierzowic. (Zagadnienia ikonografii i stylu)*, „*Biuletyn Historii Sztuki*” 1969, R. 31, nr 1, s. 41–60 (translated by Paulina Ratkowska).
 Erwin Panofsky, *Studia z historii sztuki*, wybrał i opracował i opatrzył posłowiem Jan Białostocki, Warszawa 1971, s. 33–94, 270–292 (przeł. Paulina Ratkowska).
 Tadeusz Dobrzeński, *Prezentacja Marii w Świątyni według Wita Stosza w krakowskim Ołtarzu Mariackim*, „*Biuletyn Historii Sztuki*” 1974, R. 36, nr 1, s. 3–21 (translated by Paulina Ratkowska).
Patria Polonorum, red. Ewa Gawlikowska-Świechowska, Warszawa 1995 (przeł. Paulina Ratkowska, Ian Parascovich).

Opracowała Elżbieta Lewczuk

| Compiled by Elżbieta Lewczuk